

Finnskur tjóðardagur í Norðurlandahúsi

At Norðurlandahúsið hevur fingið ein finskan stjóra setir sjálvandi eisini sín dóm á virksemd í húsinum. Vit hava havt íslendskan, danskan, svenskan og norskan stjóra í Norðurlandahúsinum og hava nógv av tiltøkunum øll hesi árin eisini verið merkt av, hvaðani stjórin kom.

Tí er tað heldur einki meira enn náttúrligt, at fleiri tiltøk nú umboða

Finland, fólkíð, mentanina o.m.a. Tann 6. desember var finskur tjóðardagur - sjálvstændigheitsdag, sum hann eisini verður kallaður á finlandssvenskum.

Nógv verður gjørt burtur úr hesum degi í Finlandi og millum føroyingar av finskari ætt hevur dagurin eisini verið hildin privat. Í ár gjørdi so nýggi stjórin í Norðurlandahúsinum.

Peter Turtshanioff av at halda dagin í húsinum fyrri umleið 100 innbóðnum.

Har varð tónleikur og upplestur og borðreitt varð við finskum viðskera. Stamen Stantchev spæli á flygul og Stefan Simonsen á trombon. Teir framførdu finskan tónleik. Matarina Nolsø og Hans Tørgarð løsu upp úr finska tjóðarkvæðinum

Kalevala í týðing hjá Jóhannes av Skarði.

Tvær veitslurøður vórðu hildnar. Thorolf Björklund, finskur konsul og stjórin í Norðurlandahúsinum hildu røður, sum vit prenta her.

Finska tjóðskaldið Johan Ludvig Runeberg letur »Fänrik Stål« byrja sínar sagnir: »Til flydda tider återgår min tanke än så gärna«. Nu vil eg eisini vanda aftur til farnar tíðir, umleið 50 ár aftur. Tað sum man vanliga kallar »gamlar, góðar dagar« - men vóru teir tað?

Kriggið móti Sovjetsamveldinum fyrri at varðveita finskt sjálvráði var av í 1944. Tað hevði kostað ómetaliga nógv - bæði materielt og menniskjaliga. Meira enn 7% av arbeiðsføra fólkinum fall á vígvøllum, og næstan eins mangur vendi heim - avlamin. Einkjur og fadírleys vóru í hópatali. 200.000 íbúðir oyðilagdar. Landið var í sori og blóði - men yvirlevdi.

Landamarkið fyrri eystan var flutt, umleið 13% av landaøki, ella eitt øki á stóð við Danmark mátti avhendast, harvið eisini umleið 30% av landsins fiskaríkðmi.

443.000 fólk máttu flyggja frá húsi og heimi. Tað var umleið 12% av Finlands fólki, fleiri enn allir íbúgvar í Helsingfors tá á døgum.

Ég búði tá nakað miðskeiðis millum russiska markið og Helsingfors. Nú sóu vit ikki meira til tey 100-tals russisku bumbuflogførini, sum høvdu órogað okkum - og mína skúlagang - dag og nátt. Nú var myndin ein onnur: endaleys fylgi av heimleysum fólki, gangandi ella á hestavognum, í dagavis. Heimleys og kanska vónleys. Øll hesi fólkin máttu fáa nýggjar íbúðir, jørð og endurgjald fyrri tað tey høvdu mist.

Omaná alt hetta álogdu russar eitt krígsendurgjald, sum Finland mátti gjalda. Hetta gjald bleiv ásett til 300 milj. guldollar til gjaldoyravirði 1938 - afturgjaldstíðin var 6 ár. Umroknað til virði ár 1944 svaraði talið til umleið 1 miljard dollarar. Í mun til fólkatalið var hetta tað tyngsta endurgjaldið í heiminum aftan á bardaga-árin.

Umleið 1/3 skuldi gjaldast við maskinum og aðrari idnaðarutgerð, 1/3 skip og

tann írestandi triðingurin í høvuðsheitum træ- og pappírframleiðslu. Síðstnevnda mundi vera tað minst torføra at klára, men fyrri at klára skip og maskinur var neyðugt í stórum at byggja skipasmíðjur og verksmíðjur annars. Arbeðið var til allar hendur at byggja landið upp aftur og at fáa hjólini at mala fyrri at klára endurgjaldsbyrðuna. Ikki bert til Sovjetsamveldið, men eisini til tey av landsins egnu borgarum, sum stóðu á berum.

Mangan var torført at fáa rávørur og útgerð rættstundis, tað færdi við sær eyka straffrentur, sum ikki vóru smáar, 5% per mánað, Krígsendurgjaldið kravdi nógv av finska fólkinum, bert tað fyrsta árið var endurgjaldsparturin 1/4 av tí samlaða útflutninginum. Fyri at tað kundi lata seg gera var neyðugt at fólkið stóð saman og fór til verka. Har var eingin onnur loysn.

Tað skal heldur ikki gloymast, at Svøríki og USA sýndu Finlandi stóra vælvild og lótu lán og rúmar gjaldstreitur. Til endans gjørdust eisini russar vinarlígr, og góvu eftir ein part av skuldini, somuleiðis sum afturgjaldsterminan longdi úr 6 upp í 8 ár. Seinasta vørusending av endurgjaldinum var 19 september 1952.

So var eftir at finna kepparar til ta framleiðslu, sum nú var komin í gongd. Og sera væl gekk mong ár frameftir.

Finsk framleiðsla er í dag kend um allan heimin fyrri bæði dygd og »design«. Um tað so er talan um smáar prýðislutir ella luksusferðamannaskip - ella nakað sum kanska kann gerast áhugavert í dag: oljuboripallar.

Sum kunnugt vara góðir dagar ikki við. Tað hevur altíð verið ein bylgjugongd, fleiri ár hvønn vegin. Hesa ferð hava finlendingar farið framum aldudalin og eru á veg upp aftur. Vónandi fylgja Føroyar víðrákinum, so at alt verður vent til tað betra, eisini her.

Hvør veit um ikki okkara eftirkomarar um 50 ár umtala dagarnar í dag sum »tann gamla góða tíðin«?

Stefan Simonsen og Stamen Stantchev lögdu fyrri við finskum tónleiki. Mynd Allan

Thorolf Björklund, finskur konsul:

Finland á veg upp úr aldudalinum

-Góðir dagar vara ikki við. Tað hevur altíð verið ein bylgjugongd, fleiri ár hvønn vegin. Hesa ferð hava finlendingar farið framum aldudalin og eru á veg upp aftur. Vónandi fylgja Føroyar víðrákinum, so at alt verður vent til tað betra, eisini her segði Thorolf Björklund m.a. Hann segði:

Æraðu gestir - kærur vinir! Dagurin í dag, tann 6. desember, er Finlands sjálvstændigheitsdag, sjálvæðis-

dagur. So tað er sjálvandi Finland sum er høvuðsevið í kvøld. Av tí at eg sjálvur er finlendingur, so væntast av

mær, at eg skal víta alt um landið, sum eg eri føddur og uppvaksin í. Nú er jú veruleikin tann, at eg havi verið

búsettur í Føroyum tey seinastu 38 árin, so mangt er í nútíðini, sum eg ikki veit um.